

Z. Karvalics László

MICHELANGELO, RAFFAELLO, LEONARDO

WORLD PRESS PHOTO

2018-10-10 | **ESSZÉ, WORLD PRESS PHOTO**

E tudományos-fantasztikus könyvek borítójára kívánczó képet látva végre nem a szorítást érezzük a gyomrunkban, mint a tenger felé totyogó, frissen kikelt, még puha páncélos csöppségek láttán, akikre vérszomjas sirályok, rákok, rókák, fókák és cápák leselkednek. Nem egy újabb, halászhálóba gabalyodott, orrára szorult

műanyagpalacktól szabadulni képtelen, hajólapát-roncsolta lábú cserepesteknős sokkol. Nem kell elképzelni, a hír nyomán, hogyan pusztítják el folyószabályozás közben buldózerekkel trinidadi kérgesteknősök tízezreit.

A feszültség és frusztráció helyét egy pillanatra vegye át a nyugalom és a béke. Hagyjuk most a teknősnavigációt nehezítő fényszennyezést is, mert hosszú, vízi kóborlásaik útjelzői, a csillagok ezúttal inkább azt a kétszázmillió évet idézik fel, amióta ez a túlélőgéppé lett idomtalan hullóféle komótosan járja a maga evolúciós útját.

A lakható, élhető világ kis sziget a hideg és sötét világegyetemben. Mintha a forró vízsugár mégis kifelé törekedne, hogy felhővé és Tejúttá legyen, miközben a kozmikus és geológiai erők egymásra pislognak, hogy ugyan mitől nem haltak ki még mindig e különös jószágok, odalent, abban a tavacskában.

Nemrég kétezer darab megkövesedett, egymásra torlódott teknőscsontvázat találtak egy jura kori rétegben, Kínában, a Turpán-medencében. A lelőhelynek volt olyan része, ahol egyetlen négyzetméteren 36 darabot számoltak össze, és innen távolodva csökkent fokozatosan a számuk. A kutatók úgy gondolják, egy szezonálisan kiszáradó vizes élőhely lett itt tömegsír. A szokásosnál drasztikusabb klímaváltozás terelhette egyre kisebb élettérbe az állatokat, akik aztán sorra elpusztultak a szokatlan szárazságtól – utoljára azok, akik a legjobb helyet tudták elfoglalni a tócsa közepén.

köszönik, jól vannak

S bár mindez már 160 millió éve játszódott le, lám, ők mégis köszönik, jól vannak, itt szuszognak meg dagonyáznak. Nem is illett volna felidézni ezt a történetet. Csak nem lehetett elkerülni. Mert a

három pihenő vitéz mellől fájóan hiányzik néhány Rodrigues-szigeti óriásteknős, akikhez képest a mai legnagyobbak, a galapagosai meg aldabrai fajták olyanok, mint egy amerikai kosárcsapatban az erőcsatár mellett a kisművésű irányító. Utolsó élő példányát 1802-ben látták. 1732 és 1771 között bunkókkal irtották ki őket a

tengerészek, hogy olajat főzhessenek belőlük. 1 hordóhoz 500 teknőstetemre volt szükség, így közel háromszázezer állat végezte a hatalmas üstökben. 600 hordó olaj – és soha többet nem láthatjuk egy fenséges faj képviselőit ernyedő fürdőzés közben.

A határozottan eltérő személyiségjegyekkel rendelkező négy Tini Nindzsa Teknőcöt mindenki ismeri, aki rajzfilmet nézett a kilencvenes években – noha elég szokatlanul mondható, hogy animált figurák a reneszánsz nagy művészeinek nevét viselik. De a gyerekek rajongtak értük, teknőcös hátizsákot kértek, és sokszor elmondatták a szüleikkel, hogy melyik festő is ihlette kedvenc figurájukat.

Ám ezzel egy lépéssel sem kerültek közelebb ahhoz, hogy igazi teknősöket is megismerjenek. Misszionárius Pepét például, a legnagyobb és legöregebb galapagos teknőst, akit a túlsúly és a magas koleszterinszint vitt el pár éve. A „buscói bestia”, a váratlan felbukkanásával mindig nagy riadalmat okozó Oscar emlékét csak egy hatalmas, preparált (véltetően hamis) páncél őrzi az indianai Decatur egyik vendéglőjének falán. Jól tartja viszont magát a legöregebb ismert teknős, a majdnem 190 éves Jonathan, a Szent-Ilona szigeten. Megvakult ugyan, elvesztette a szaglását is, de kiválóan hall, s immár negyedszázada tart vasárnap reggelenként újra és újra beteljesülő románca Frederic-vel. Igen, Jonathan meleg, neki ezért nem lesznek utódai, mint Magányos George-nak, az utolsó pinta-szigeti óriásteknősnek, aki 2012-ben távozott az élők sorából. És így járhat a százéves Tuse, a fresnói óriásteknős is, aki azért kóborolt el egészen Gettysburgig, hogy ott szenvedélyesen udvaroljon – egy vízcsapot fedő, nagy műanyag kupaknak. Szerencsére nem vészelt el a gyerekek kedvence, Abuh, a Sibukava Állatpark nőstény óriásteknőse sem, csak ő is elcsatangolt kicsit, ha már állandóan szabadon lehet, hogy a látogatók között elvegyülve sétálgasson. Maradt még ideje: a calcuttai állatkert kedvence, a 225 évével a legnagyobb kort megért alabrai teknős, Adwaitya, az Egyetlen, 131 éven át szórakoztatta a vendégeket, mígnem 2006-ban eltávozott közülünk.

ne várjuk meg

Legyen minden óriásteknős a barátunk. Tartsuk számon őket. Merítsünk erőt mondjuk a virgonc Freddyből, aki egy kaliforniai erdőtűzben páncéljának kétharmadát elvesztette, de egy 3D-s nyomtatóval készült pótlás

életben tartotta – és túl fogja élni megmentőit. S tudjunk róla, hogy a mitikus becsben tartott Swinhoe-lágyhájúteknősnek már csak 3 élő példánya van, amióta a hanoi Hoan Kiem tóban élő kétszáz kilós, 100 éves társuk elpusztult. És egyre nagyobb veszély fenyegeti az ausztráliai Queensland Mary-folyami punk-teknőseit, akiknek taréj-szerűen nő a fejükre a zöld alga. Ne várjuk meg, hogy a tudósoknak töredékgénekből, hosszú idő alatt kelljen kísérletet tenni egy eltűnt faj feltámasztására (ahogy a floreanai óriásteknősökkel a génmenedékké lett Galapagos szigeteken éppen teszik). Ám nincs az a biomérnök, aki a Galapagostól 14 ezer kilométerre, egy másik óceánban fekvő Mauritiushoz tartozó Rodrigues-szigetek egykori kolosszusait vissza tudná hozni.

Pedig Donatello még pont odaférne a tócsába negyediknek.

kép | Természet, 3. díj, sorozat

Thomas P. Peschak, Németország, a National Geographic számára

2016. április 13.-augusztus 22. Négy jelentős tengeri áramlat fut össze a Galapagos-szigetknél, végtelenül változatos állatvilág számára teremtve létfeltételeket. A szigeteken minimum 7000 féle növény- és állatfaj él. A helyi ökoszisztéma rendkívül érzékeny a hőmérséklet, a csapadékmennyiség és a tengeri áramlatok változásaira, így a Galapagos akár előrejelző helysínnek is tekinthető az éghajlatváltozás hatásait illetően.

Teknősök pihennek félig elmerülve egy kráterben keletkezett tócsában egy vulkáni fumarola közelében.